

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

Мікро зрошення

КРАПЛИННЕ ЗРОШЕННЯ ЯГІДНИХ КУЛЬТУР

Загальні вимоги та методи контролювання

ДСТУ 7593:2014

Видання офіційне

БЗ № 12-2014/399

Київ
МІНЕКОНОМРОЗВИТКУ УКРАЇНИ
2015

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО: Інститут водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук (ІВПІМ НААН), Національний університет біоресурсів і природокористування (НУБіП)

РОЗРОБНИКИ: **Т. Зубенко**; **А. Каленіков**, канд. техн. наук; **В. Корюненко**, канд. техн. наук; **О. Матвієць**, канд. с.-г. наук; **Л. Мацейко**, канд. с.-г. наук; **М. Ромащенко**, д-р техн. наук (науковий керівник); **С. Рябков**, канд. с.-г. наук; **С. Усатий**

2 ПРИЙНЯТО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ: наказ Міністерства економічного розвитку України від 2 грудня 2014 р. № 1430

3 УВЕДЕНО ВПЕРШЕ

ЗМІСТ

	С.
1 Сфера застосування	1
2 Нормативні посилання	1
3 Терміни та визначення понять	2
4 Позначки та скорочення	2
5 Загальні вимоги до краплинного зрошення ягідних культур	2
5.1 Умови застосування	2
5.2 Ґрунтові умови	2
5.3 Якість поливної води	2
5.4 Вологість кореневого шару ґрунту за краплинного зрошення ягідних культур.....	3
5.5 Гранично допустима глибина зволоження кореневого шару ґрунту	3
5.6 Строки та норма поливу	4
5.7 Інтенсивність водоподавання, тривалість міжполивного періоду та кількість поливів.....	5
5.8 Забезпечення технічними засобами	5
5.9 Розміщення поливальних трубопроводів та краплинних водовипусків	5
6 Вимоги щодо охорони довкілля.....	5
7 Методи контролювання	5
Додаток А Схеми розміщення жорстких та плівкових поливальних трубопроводів (ПТ) з інтегрованими краплинними водовипусками.....	6
Додаток Б Бібліографія.....	8

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

МІКРОЗРОШЕННЯ

КРАПЛИННЕ ЗРОШЕННЯ ЯГІДНИХ КУЛЬТУР

Загальні вимоги та методи контролювання

МИКРООРОШЕНИЕ

КАПЕЛЬНОЕ ОРОШЕНИЕ ЯГОДНЫХ КУЛЬТУР

Общие требования и методы контроля

MICROIRRIGATION

DRIP IRRIGATION OF BERRY CROPS

General requirements and control methods

Чинний від 2015-07-01

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Цей стандарт установлює загальні вимоги до краплинного зрошення ягідних культур для забезпечення оптимальної вологості кореневого шару ґрунту та методи його контролювання. Стандарт застосовний у галузі сільського господарства.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті є посилання на такі нормативні документи:

ДСТУ 692:2004 Ожина свіжа. Технічні умови

ДСТУ 2730-94 Система стандартів у галузі охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання ресурсів. Якість природної води для зрошення. Агрономічні критерії

ДСТУ 3041-95 Система стандартів у галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання ресурсів. Гідросфера. Використання і охорона води. Терміни та визначення

ДСТУ 3709.3-98 (ISO 4064-3:1978) Вимірювання витрати води в закритих каналах. Лічильники холодної питної води. Частина 3. Методи і засоби випробувань

ДСТУ 4362:2004 Якість ґрунту. Показники родючості ґрунтів

ДСТУ 4722:2007 Порічки червоні та білі свіжі. Технічні умови

ДСТУ 4723:2007 Технологія вирощування малини. Основні вимоги

ДСТУ 4787:2007 Технологія вирощування кущових ягідників. Основні вимоги

ДСТУ 4788:2007 Технологія вирощування суниці. Основні вимоги

ДСТУ 7056:2009 Садівництво та ягідництво. Терміни та визначення понять

ДСТУ 7177:2010 Водна меліорація. Терміни та визначення понять

ДСТУ 7591:2014 Зрошення. Якість води для систем краплинного зрошення. Агрономічні, екологічні та технічні критерії

ДСТУ ГОСТ 427:2009 Линейки измерительные металлические. Технические условия (ГОСТ 427-75, IDT) (Лінійки вимірвальні металеві. Технічні умови)

ДСТУ ISO 6107-1:2004 Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT)

ДСТУ ISO 10573-2001 Якість ґрунту. Визначання вмісту води в ненасиченій зоні. Метод глибинного нейтронного зонда (ISO 10573:1995, IDT)

ДСТУ ISO 11276–2001 Якість ґрунту. Визначання тиску порової води. Метод з використанням тензіометра (ISO 11276:1995, IDT)

ДСТУ ISO 15709:2004 Якість ґрунту. Ґрунтова вода та ненасичена зона. Визначення, позначення та теорія (ISO 15709:2002, IDT)

ГОСТ 17.1.2.03–90 Охрана природы. Гидросфера. Критерии и показатели качества воды для орошения (Охрана природы. Гидросфера. Критеріи та показники якості води для зрошення)

ГОСТ 17.1.3.11–84 Охрана природы. Гидросфера. Общие требования охраны поверхностных и подземных вод от загрязнения минеральными удобрениями (Охрана природы. Гидросфера. Загальні вимоги охорони поверхневих і підземних вод від забруднення мінеральними добривами)

ГОСТ 17.4.3.03–85 Охрана природы. Почвы. Общие требования к методам определения загрязняющих веществ (Охрана природы. Ґрунти. Загальні вимоги до методів визначення забруднювальних речовин)

ГОСТ 28268–89 Почвы. Методы определения влажности, максимальной гигроскопической влажности и влажности устойчивого завядания растений (Ґрунти. Методи визначання вологості, максимальної гігроскопічної вологості та вологості стійкого в'янення рослин)

Державні санітарні норми та правила утримання територій населених місць

СанПиН 4630–88 Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнений (Санітарні правила та норми охорони поверхневих вод від забруднень).

3 ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

У цьому стандарті використано терміни, встановлені в ДСТУ 3041, ДСТУ 7177, ДСТУ 7056, ДСТУ ISO 8107-1, ДСТУ ISO 15709.

4 ПОЗНАКИ ТА СКОРОЧЕННЯ

У цьому стандарті використано такі позначки та скорочення:

НВ — найменша вологоємність ґрунту;

ППВ — передполивна вологість ґрунту;

ПТ — поливальний трубопровід;

СКЗ — система краплинного зрошення.

5 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ ЯГІДНИХ КУЛЬТУР

5.1 Умови застосування

Краплинне зрошення ягідних культур має бути узгоджене з технологіями їх вирощування згідно з ДСТУ 4723, ДСТУ 4787, ДСТУ 4788, [1], [4], [8] і забезпечувати одержання продукції, якість якої відповідає вимогам ДСТУ 692, ДСТУ 4722.

Краплинне зрошення ягідних культур застосовують в умовах дефіциту водних ресурсів, недостатнього природного зволоження та нерівномірного розподілу опадів протягом періоду вегетації [4], [5], [7].

5.2 Ґрунтові умови

Придатність ґрунтів для вирощування ягідних культур із застосуванням краплинного зрошення оцінюють згідно з ВБН 33-5.5-01[9] та ДСТУ 4362 за такими показниками:

- глибина залягання рівня ґрунтових вод відносно критичної глибини залягання ($H_{кр}$);
- мінералізація та гідрохімічний склад ґрунтових вод у разі залягання рівня ґрунтових вод менше критичної глибини залягання ($H_{кр}$);
- засоленість, солонцюватість, облужування (або «підлучення» згідно з ДСТУ 2730) та забруднення ґрунтів;
- водно-фізичні властивості ґрунтів;
- характеристика поверхні землі й крутизна схилів;
- реакція ґрунтового розчину, рН.

5.3 Якість поливної води

Якість води для зрошення оцінюють згідно з ГОСТ 17.1.2.03, ДСТУ 2730, ДСТУ 7591 та ЗНД 33-5.5-02 [10].

Придатність води для зрошення за ступенем дії на ґрунт та рослини оцінюють за агрономічними критеріями її якості згідно з ДСТУ 2730.

Придатність води для зрошення за ступенем негативного впливу на компоненти природного середовища й елементи системи краплинного зрошення (СКЗ) оцінюють за технічними та екологічними критеріями згідно з ГОСТ 17.1.2.03, ДСТУ 7591 та ВНД 33-5.5-02 [10].

5.4 Вологість кореневого шару ґрунту за краплинного зрошення ягідних культур

За краплинного зрошення ягідних культур кореневий шар ґрунту зволожують у вигляді смуги вздовж ряду рослин.

Глибину смуги зволоження встановлюють залежно від виду ягідної культури, віку та схеми саджання. Ширина зони формується залежно від глибини зволоження та водно-фізичних властивостей ґрунтів.

Вологість кореневого шару ґрунту за краплинного зрошення ягідних культур необхідно підтримувати протягом вегетації в оптимальному діапазоні [2], [3], [4].

Верхнім значенням цього діапазону має бути найменша вологоємність ґрунту (НВ), нижнім — передполивна вологість ґрунту (ППВ), значення якої залежно від виду ягідної культури та періоду вегетації наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 — Значення передполивної вологості кореневого шару ґрунту (ППВ) для ягідних культур

№ пор.	Ягідна культура	Фаза розвитку	ППВ, % НВ об'єму
1	Суниця	цвітіння	70
		утворення плодів — збирання врожаю	75—80
		післязбиральний період	60—70
2	Малина	початок вегетації — цвітіння	75
		утворення плодів — збирання врожаю	75—80
		післязбиральний період	70
3	Смородина, порічки	цвітіння	70—75
		утворення плодів — збирання врожаю	80—85
		післязбиральний період	70—75
4	Аґрус	цвітіння	70—75
		утворення плодів — збирання врожаю	75—80
		післязбиральний період	70—75
5	Ожина	початок вегетації — цвітіння	75
		цвітіння — утворення плодів	75—80
		дозрівання плодів — кінець вегетації	70
6	Йошта	цвітіння	75
		утворення плодів — збирання врожаю	75—80
		післязбиральний період	70
7	Аронія	початок вегетації — цвітіння	75
		цвітіння — утворення плодів	80—85
		дозрівання плодів — кінець вегетації	70—75
8	Лохина	цвітіння	75
		утворення плодів — збирання врожаю	80—85
		післязбиральний період	80

5.5 Гранично допустима глибина зволоження кореневого шару ґрунту

Гранично допустима глибина зволоження кореневого шару ґрунту протягом вегетаційного періоду повинна бути змінною з урахуванням виду ягідної культури, віку насаджень.

Значення гранично допустимої глибини зволоження кореневого шару ґрунту за краплинного зрошення ягідних культур різного віку наведено в таблиці 2.

Таблиця 2 — Гранично допустима глибина зволоження кореневого шару ґрунту за краплинного зрошення ягідних культур

№ пор	Ягідна культура	Роки вирощування	Гранично допустима глибина зволоження кореневого шару ґрунту, м
1	Суниця	рік посадки 2—4	0,10—0,15 0,20—0,25
2	Малина	рік посадки 2—10	0,15—0,20 0,25—0,30
3	Смородина, порічки	рік посадки	0,20—0,25
		2—12	0,30—0,35
4	Аґрус	рік посадки	0,20—0,25
		2—15	0,35—0,40
5	Ожина	більше ніж 1	0,25—0,30
6	Йошта	те саме	0,35—0,40
7	Аронія	»	0,35—0,40
8	Лохина	»	0,30—0,35

5.5 Строки та норма поливу

Для оперативного визначення строків поливу застосовують тензіометричний метод згідно з ДСТУ ISO 11276 та [6].

Норму поливу встановлюють залежно від виду ягідних культур, схеми їхнього садження, перед-поливної вологості та водно-фізичних властивостей ґрунту згідно з ДСТУ ISO 10573, ДСТУ ISO 11276, ГОСТ 28268 та [6]. Величини рекомендованої норми поливу наведено в таблиці 3.

Таблиця 3 — Рекомендована норма поливу за краплинного зрошення ягідних культур

№ пор	Ягідна культура	Схема садження, м	Рекомендована норма поливу, м ³ /га
1	Суниця	Однострічкова 0,9 × 0,2; 1,4 × 0,45	40—55*
		Двострічкова 1,0 + 0,7 × 0,5; 1,2 + 0,3 × 0,25, 1,4 + 0,4 × 0,5	50—65
2	Малина, ожина	Однострічкова 1,5 × 0,5; 2,5 × 0,7; 3,0 × 0,5	45—70
3	Смородина, порічки	3,0 × 0,8	40—60
4	Йошта	2,5 × 0,75	50—75
		3,0 × 0,8	40—60
5	Аронія	4,0 × 1,0	40—70
6	Лохина	3,0 × 1,5	40—70
7	Аґрус	2,5 + 0,75	50—75

* Більшу норму поливу застосовують для важких за гранулометричним складом ґрунтів, меншу — для легких.

Фактична норма поливу не повинна перевищувати рекомендованої, щоб не допустити інфільтраційних втрат поливної води за межі кореневого шару ґрунту.

5.7 Інтенсивність водоподавання, тривалість міжполивного періоду та кількість поливів

Інтенсивність подавання води в кореневий шар ґрунту не повинна перевищувати здатність ґрунту до всотування води, особливо за вирощування ягідників в умовах важкосуглинкових схилувих земель.

Із метою запобігання розвитку ерозійних процесів витрати краплинних водовипусків на важкосуглинкових ґрунтах на схилувих ділянках не повинні перевищувати 4 дм³/годину.

Тривалість міжполивного періоду та кількість поливів повинні визначатись конкретними погодними умовами, водно-фізичними властивостями ґрунтів, інтенсивністю сумарного випаровування, величиною передполивної вологості кореневого шару ґрунту [2], [3], [4], [6].

5.8 Забезпечення технічними засобами

Для краплинного зрошення кущових ягідників використовують стаціонарні системи краплинного зрошення (СКЗ), у разі зрошення суниці — сезонно-стаціонарні.

Конструкцію СКЗ та технічні засоби, що застосовують, а також строки монтування СКЗ узгоджують із організацією території насаджень та технологією вирощування ягідних культур.

Під час вирощування кущових ягідників стаціонарна СКЗ може бути змонтована одночасно з висаджуванням кущів або після висаджування.

Під час вирощування суниці СКЗ повинна бути змонтована до висаджування розсади.

СКЗ повинні бути укомплектовані жорсткими та плівковими поливальними трубопроводами (ПТ) з інтегрованими краплинними водовипусками, які забезпечують подавання поливної води в кореневий шар ґрунту та засобами визначення його вологості.

5.9 Розміщення поливальних трубопроводів та краплинних водовипусків

Залежно від виду ягідних культур поливальні трубопроводи розміщують: на поверхні ґрунту, під ґрунтом, на шпалерному дроті (див. додаток А).

За краплинного зрошення всіх кущових ягідників (смородина, порічка, агрус, лохина, йошта, аронія), як з мульчувальним покриттям так і без нього, використовують жорсткі ПТ з інтегрованими краплинними водовипусками з розміщенням їх на поверхні ґрунту (див. рисунок А.1).

За краплинного зрошення малини, суниці можуть бути використані плівкові ПТ з інтегрованими краплинними водовипусками з розміщенням їх на поверхні ґрунту (див. рисунок А.2).

За краплинного зрошення суниці може бути використано також підземний спосіб укладання жорстких ПТ з інтегрованими краплинними водовипусками (див. рисунок А.3).

За краплинного зрошення ягідних культур (ожини) із використанням будь-якого виду мульчі, крім поліетиленової плівки, жорсткі ПТ з інтегрованими краплинними водовипусками розміщують на шпалерному дроті (див. рисунок А.4).

За рядкової схеми саджання кущових ягідників, а також суниці та малини, ПТ з інтегрованими краплинними водовипусками розміщують у кожному ряду рослин (див. рисунки А.1, А.2).

За смугової схеми саджання суниці та малини, ПТ з інтегрованими краплинними водовипусками розміщують у середині меншого міжряддя (див. рисунок А.3).

За краплинного зрошення кущових ягідних культур на важкосуглинкових ґрунтах використовують жорсткі ПТ із відстанню між інтегрованими краплинними водовипусками від 0,6 м до 0,8 м, на легких ґрунтах відстань не повинна перевищувати 0,4 м.

За краплинного зрошення суниці, малини на легких ґрунтах відстань між інтегрованими краплинними водовипусками не повинна перевищувати 0,2 м, на важкосуглинкових ґрунтах — 0,4 м.

6 ВИМОГИ ЩОДО ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Охорону поверхневих і підземних вод від забруднення мінеральними добривами забезпечують згідно з ГОСТ 17.1.3.11 та СанПіН 4630.

Охорону ґрунтів від забруднення побутовими і промисловими відходами забезпечують згідно з ГОСТ 17.4.3.03 та Державними санітарними нормами та правилами утримання територій населених місць.

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮВАННЯ

Контроль показників еколого-меліоративного стану зрошуваних земель та якості поливної води проводять на основі ведення моніторингу зрошуваних земель згідно з ВЕН 33-5.5-01 [9] та ВЕН 33-5.5-02 [10].

Для оперативного контролю вологості кореневого шару ґрунту ягідних культур використовують тензіометричний метод згідно з ДСТУ ISO 11276 та [6].

Інтервали глибини контролювання вологості кореневого шару ґрунту залежно від виду ягідних культур та їхнього віку наведено в таблиці 4.

Таблиця 4 — Інтервали глибини контролювання вологості кореневого шару ґрунту залежно від виду ягідних культур та їхнього віку

№ пор.	Ягідна культура	Роки вирощування	Інтервал глибини контролювання вологості кореневого шару ґрунту, м
1	Суниця	рік посадки	5—15
		2—4	0,10—0,20
2	Малина	рік посадки	0,10—0,20
		2—10	0,20—0,30
3	Смородина, порічки	рік посадки	0,10—0,20
		2—12	0,20—0,30
4	Аґрус	рік посадки	0,15—0,25
		2—15	0,25—0,35
5	Ожина	більше ніж 1	0,15—0,25
6	Йошга	те саме	0,25—0,35
7	Аронія	»	0,25—0,35
8	Лохина	»	0,20—0,30

Розміщення ПТ з інтегрованими краплинними водовипусками та глибину встановлення тензіометрів залежно від виду ягідних культур та їхнього віку контролюють за допомогою лінійки згідно з ДСТУ ГОСТ 427.

Норму поливу, норму зрошення, об'єм води для внесення добрив та промивання фільтрів контролюють за допомогою лічильника води згідно з ДСТУ 3709.3.

ДОДАТОК А
(обов'язковий)

**СХЕМИ РОЗМІЩЕННЯ ЖОРСТКИХ ТА ПЛІВКОВИХ
ПОЛИВАЛЬНИХ ТРУБОПРОВОДІВ (ПТ)
З ІНТЕГРОВАНИМИ КРАПЛИННИМИ ВОДОВИПУСКАМИ
В ЯГІДНИКАХ**

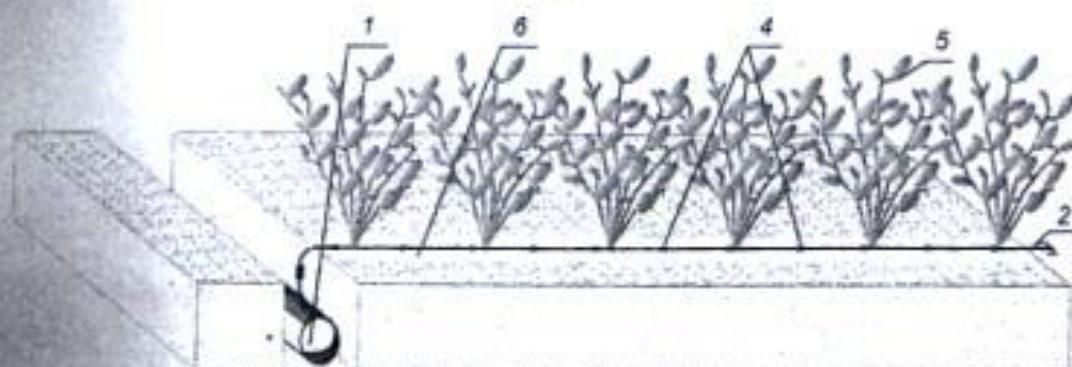

Рисунок А.1 — Розміщення жорстких ПТ на поверхні ґрунту під час вирощування кущових ягідників

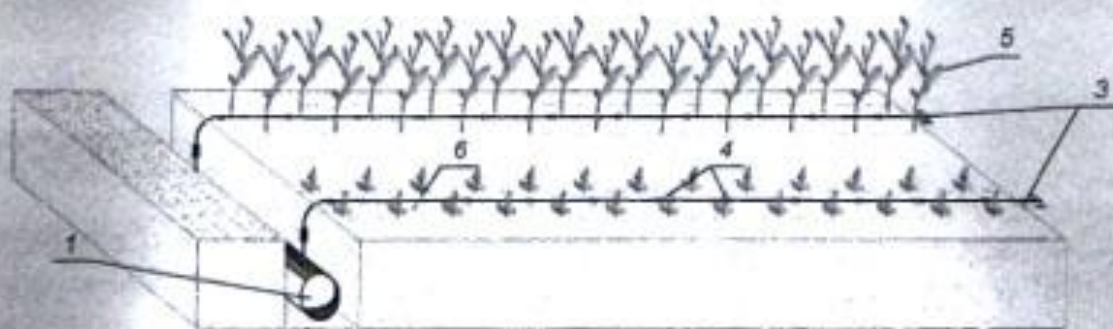

Рисунок А.2 — Розміщення плівкових ПТ на поверхні ґрунту під час вирощування суниці та малини

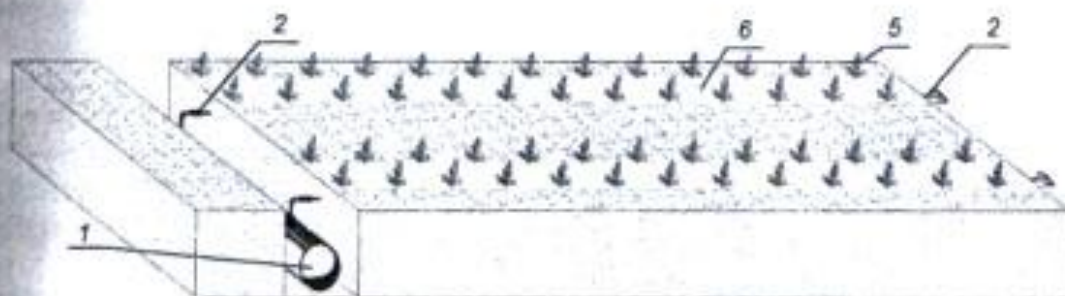
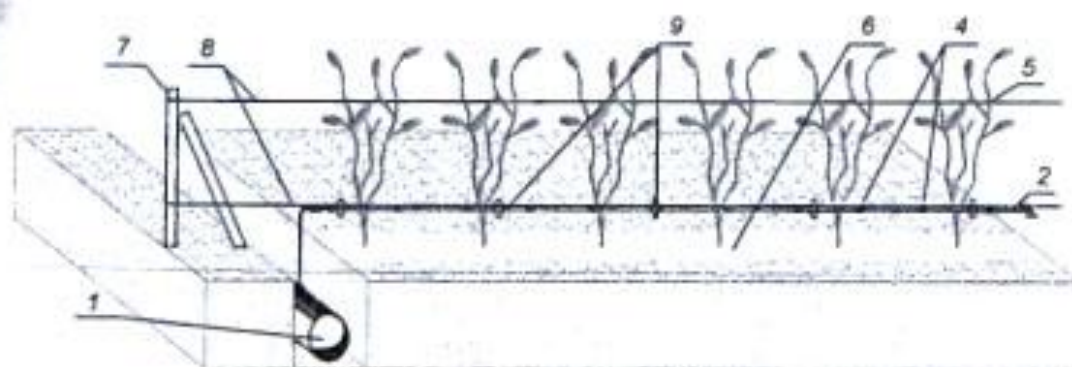

Рисунок А.3 — Розміщення жорстких ПТ під ґрунтом під час вирощування суниці

Позначки (для рисунків А.1, А.2, А.3, А.4):

1 — ділячковий трубопровід;

2 — жорсткий поливальний трубопровід (ПТ);

3 — плівковий поливальний трубопровід (ПТ);

4 — інтегровані краплинні водовипуски;

5 — ягідні рослини;

6 — зона зволоження;

7 — опорний стовпчик;

8 — шпалерний дріт;

9 — підвісні хомути.

Рисунок А.4 — Розміщення жорстких ПТ на шпалерному дроті під час вирощування ожини

БІБЛІОГРАФІЯ

- 1 Рекомендации по возделыванию кустарниковых ягодников в Украинской ССР. — К., 1988. — с. (Рекомендації з вирощування кущових ягідників в Українській РСР)
- 2 Рекомендации по технологии орошения садов, питомников и ягодников. — Запорожье, 1976. — с. (Рекомендації щодо технології зрошення садів, розсадників і ягідників)
- 3 Ромащенко М. І., Корюненко В. М., Сьомаш О. Д та ін. Вивчення водоспоживання плодових, ідних культур та винограду при мікрозрошенні. — К: Вісник аграрної науки. — 1994. — № 3. — 74—81
- 4 Ромащенко М. І., Корюненко В. М., Каленіков А. Т. та ін. Технологія вирощування суниці при каплинному зрошенні. — Аграрна наука — виробництво. — 2003. — № 3. — С. 18
- 5 Ромащенко М. І., Корюненко В. М., Каленіков А. Т. та ін. Стан та напрями використання мікрозрошення для підвищення продуктивності сільськогосподарських культур. Наукові основи землеробства в умовах недостатнього зволоження // Матеріали науково-практичної конференції. — К.: аграрна наука, 2001. — С. 83—86
- 6 Ромащенко М. І., Корюненко В. М., Муромцев М. М. Рекомендації з оперативного контролю з управління режимом зрошення сільськогосподарських культур із застосуванням тензіометричного методу. — К., 2012. — 71 с.
- 7 Ромащенко М. І., Корюненко В. М., Каленіков А. Т. Мікрозрошення сільськогосподарських культур. Стан, перспективи розвитку та напрями використання // Сучасний стан, основні проблеми одних меліорацій та шляхи їх вирішення. — К.: Аграрна наука, 2001. — С. 64—69
- 8 Технологія вирощування плодів та ягід в Придністров'ї України. — Чернівці, 1987. — 88 с.
- 9 ВБН 33-5.5-01-97 Організація і ведення еколого-меліоративного моніторингу на меліорованих землях, наказ Держводгоспу від 30.09.97 № 85
- 10 ВБН 33-5.5-02-97 Якість води для зрошення. Екологічні критерії, наказ Держводгоспу від 22.12.97 № 115.

код УКНД 65.060.35

Ключові слова: вегетаційний період, водоспоживання, кореневий шар ґрунту, краплинне зрошення, норма поливу, передполивна вологість ґрунту, ягідні культури

Редактор Ж. Волкова
Технічний редактор О. Марченко
Коректор І. Миронова
Верстальник І. Барков

Підписано до друку 19.08.2015. Формат 60 × 84 1/8.
Ум. друк. арк. 1,39. Зам. 1455 Ціна договірна

Виконавець
Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр
проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») —
вул. Святошинська, 2, м. Київ, 03115

Свідоцтво про внесення видавця видавничої продукції до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції від 14.01.2006 серія ДК № 1647